

DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-394-4-23>

Мостовий Савва, здобувач наукового ступеня доктора мистецтв НАОМА
(науковий керівник: кандидат мистецтвознавства Н. М. Ревенок)

Специфіка реставрації комплексу монет з колекції Національного заповідника «Софія Київська»

Ключові слова: реставрація, консервація, пам'ятка, метал.

Savva Mostovyi, PhD student, NAFAA
(academic mentor: Associate Professor Nataliia Revenok)

Specifics of the restoration of a set of coins from the collection of the National Conservation Area “St. Sophia of Kyiv”

Abstract. The report reveals some important details of the restoration treatments of archaeological metal coins based on copper alloys from the collection of the National Conservation Area “St. Sofia of Kyiv”. The study describes practical aspects of mechanical cleaning and methods of corrosion stabilization.

Key words: restoration, conservation, movable heritage, metal.

У фондах Національного заповідника «Софія Київська» зберігається колекція археологічних монет, які потребують проведення реставраційних робіт. Основний обсяг роботи при реставрації комплексу цих монет складає видалення поверхневих нашарувань та стабілізація продуктів корозії. Отже, висвітлення практичних напрацювань зазначених реставраційних заходів має на меті проведення комплексних досліджень та реставраційних процесів, що базуються на наукових методах для розкриття їхньої художньої цінності та можливість подальшого експонування.

У процесі реставрації комплексу археологічних монет видалення поверхневих забруднень та нашарувань проводилось механічним способом, мінімізуючи використання хімічного методу очищення, що дозволило цілком зберегти патину пам'яток. Видалення поверхневих нашарувань проводилось під мікроскопом ОГМЕ-ПЗ (МБС-10) різними спеціалізованими інструментами: скальпелем з різною формою лез, канюлі з тригранним загостренням голки, швейної голки, заточеної дерев'яної палички (зубочистки) з бамбука тощо. Зазвичай, зручно використовувати скальпель як для зрізання, так і для «зсування» стійких нашарувань, використовуючи не гострий бік леза. Видалення поверхневих нашарувань механічним методом на металевих предметах зі збереженням патини потребує особливих навичок. Специфіка проведення такого заходу полягає у видаленні поверхневих нашарувань з поверхні без пошкодження тонкої тьмяної оксидної плівки – патини. При роботі необхідно уникати тривалого тертя на конкретній ділянці, оскільки це може спричинити втрату характерної шорсткості археологічного предмета і надати восковий блиск. Більшість монет мала характерні для археологічних пам'яток зі сплаву

на основі міді та низькопробного срібла об'ємні корозійні нашарування – куприти. Куприти спотворюють поверхню предмета, приховуючи рельєф карбування та деформують округлий абрис монети. Попри негативний вплив на експозиційний вигляд, видалення купритів може нести загрозу відколу предмета, якщо куприт наскрізний, масивний, розташований біля гурту монети або метал в даній ділянці має тріщини чи розшарування. Проте, загроза видалення купритів полягає також в тому, що під купритом, що є відносно стабільним продуктом корозії і може не позначитись на подальшій збереженості предмета, є вірогідність залягання активних продуктів корозії – хлористої міді. Візуально, хлориста мідь має вигляд дрібної світло-зеленкуватої крихти. З метою інгібування (сповільнення) корозії було застосовано 3 % спиртовий розчин бензотриазолу. Після видалення активних продуктів корозії, було проведено перевірку в ексикаторі (вологій камері), дослідження показало на декількох монетах наявність рецидивів. Для даних монет було застосовано метод заміни хлориду міді розчинним хлоридом алюмінію (метод Роземберга). Сутність такого методу полягає в локальному нанесенні желеподібної маси желатину з водою і 5 % гліцерину з подальшим накладанням алюмінієвої фольги. Після перфорації фольги, внаслідок перебігу реакції, предмет промивають у теплій воді, після чого цикл повторюють знов до припинення реакції, що можна виявити за цілісністю фольги. Для стабілізації продуктів корозії міді локально наносили водно-спиртовий розчин таніну (25 г/л).

У результаті проведених реставраційних заходів зображення карбування монет набули більшої інформативності, продукти корозії було стабілізовано для подальшої збереженості пам'яток.

